

VAI TRÒ, TRÁCH NHIỆM CỦA BỘ NỘI VỤ TRONG XÂY DỰNG NỀN QUẢN TRỊ QUỐC GIA HIỆN ĐẠI, HIỆU LỰC, HIỆU QUẢ

PHẠM THỊ THU HUYỀN (*)

Tóm tắt: Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng đã xác định đổi mới quản trị quốc gia theo hướng hiện đại, hiệu quả là một trong những nhiệm vụ trọng tâm của đột phá chiến lược về thể chế. Bài viết tập trung nghiên cứu các yêu cầu đặt ra trong xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu quả, từ đó xác định vai trò, trách nhiệm của Bộ Nội vụ trong xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu quả trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Bộ Nội vụ; hiện đại, hiệu lực, hiệu quả; quản trị quốc gia.

Abstract: According to the Resolution of the 13th National Congress of the Party innovation of the national governance in a modern and effective manner has been considered as one of the key tasks of strategic institutional breakthrough. This paper focuses on reviewing the requirements on developing a modern and effective national governance system, and then determining the role and responsibilities of the Ministry of Home Affairs in developing a modern and effective national governance system in the current period.

Keywords: Ministry of Home Affairs; modern, effective, efficient; national governance.

Ngày nhận bài: 14/8/2023

Ngày biên tập: 27/02/2024

Ngày duyệt đăng: 21/3/2024

1. Một số yêu cầu trong việc xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu lực, hiệu quả

Quản trị quốc gia được hiểu là phương thức vận hành, quản lý xã hội bằng thể chế, luật lệ, cơ chế, quy trình, trên cơ sở sự tương tác, phối hợp giữa các chủ thể nhà nước, doanh nghiệp và tổ chức xã hội trong quá trình xây dựng, ban hành, thực thi pháp luật, chính sách phát triển kinh tế - xã hội, bảo đảm quyền, lợi ích của các chủ thể và tối ưu hóa việc sử dụng các nguồn lực quốc gia⁽¹⁾. Nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu lực, hiệu quả phải bảo đảm đáp ứng các yêu cầu sau:

Thứ nhất, hệ thống thể chế hành chính nhà nước cần được xây dựng, ban hành vì Nhân dân, lấy người dân làm trung tâm.

Trong quá trình xây dựng, hoàn thiện thể chế hành chính nhà nước đòi hỏi phải tiến hành đồng bộ trên tất cả các lĩnh vực; gắn hoàn thiện thể chế với nâng cao hiệu quả tổ chức thi hành

pháp luật, nâng cao ý thức chấp hành pháp luật của cá nhân, tổ chức và toàn xã hội... Theo đó, phải bảo đảm các nguyên tắc dân chủ, công khai, minh bạch... thu hút sự tham gia đồng đảo của mọi tầng lớp Nhân dân vào hoạt động xây dựng thể chế; thể chế phải phản ánh được ý chí, tâm tư nguyện vọng của người dân; giải quyết những vấn đề bức xúc trong dân.

Thứ hai, hệ thống hành chính nhà nước từ Trung ương đến địa phương phải được tổ chức tinh gọn, hoạt động hiệu quả, phục vụ Nhân dân.

Cơ cấu tổ chức và hoạt động của bộ máy hành chính nhà nước được xác lập theo quy định tại Hiến pháp năm 2013, cụ thể hóa tại Luật Tổ chức Chính phủ năm 2015 và Luật Tổ chức chính quyền địa phương năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2019). Tổ chức và hoạt động của bộ máy hành chính nhà nước bảo đảm tuân thủ Hiến pháp và pháp luật, quản lý xã hội bằng Hiến pháp và pháp luật, thực hiện nguyên tắc tập trung dân chủ; tinh gọn, năng động, hiệu lực, hiệu quả...; bảo đảm minh bạch, hiện đại hóa; bảo đảm thực hiện một nền hành chính pháp quyền thống nhất, thông

(*) *ThS; Viện Khoa học tổ chức nhà nước, Bộ Nội vụ*

suốt, liên tục, dân chủ, hiện đại, phục vụ Nhân dân, chịu sự kiểm tra, giám sát của Nhân dân.

Thứ ba, đội ngũ cán bộ, công chức phải có đủ phẩm chất, năng lực, uy tín, phục vụ Nhân dân và sự phát triển của đất nước.

Yêu cầu này được thể hiện trong các quy định pháp luật về cán bộ, công chức, đòi hỏi trong thực thi công vụ phải tuân thủ Hiến pháp và pháp luật; bảo vệ lợi ích của Nhà nước, quyền và lợi ích hợp pháp của công dân; tôn trọng Nhân dân, tận tụy phục vụ Nhân dân; liên hệ chặt chẽ, lắng nghe ý kiến và chịu sự giám sát của Nhân dân... Trong giao tiếp với Nhân dân, cán bộ, công chức phải có thái độ gần gũi; tác phong, thái độ lịch sự, nghiêm túc, khiêm tốn; ngôn ngữ giao tiếp chuẩn mực, rõ ràng, mạch lạc; khi thi hành công vụ, không hách dịch, cửa quyền, gây khó khăn, phiền hà cho Nhân dân.

Thứ tư, bảo đảm và mở rộng sự tham gia của Nhân dân, các chủ thể ngoài nhà nước trong hoạt động của các cơ quan nhà nước.

Xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu lực, hiệu quả là đòi hỏi tất yếu khách quan đối với mỗi quốc gia trong quá trình phát triển. Trong đó, chính quyền sẽ hoạt động như một nhà điều phối sự khác biệt về mong đợi và lợi ích của đa dạng các chủ thể. Bởi vậy, việc tôn trọng và xây dựng mối quan hệ hợp tác giữa các chủ thể, giải quyết hài hòa các lợi ích, hướng đến và hiện thực hóa các giá trị cùng được chia sẻ bởi các chủ thể là nhu cầu tất yếu. Việc bảo đảm và mở rộng sự tham gia của người dân trong quản trị quốc gia cũng đồng nghĩa với việc tăng cường tính công khai, minh bạch và trách nhiệm giải trình của cơ quan hành chính nhà nước, đội ngũ cán bộ, công chức.

Thứ năm, ứng dụng công nghệ thông tin - truyền thông trong hoạt động của cơ quan hành chính nhà nước.

Đây là nhiệm vụ nhằm nâng cao chất lượng phục vụ người dân; bảo đảm hiệu lực, hiệu quả, tính minh bạch và trách nhiệm giải trình đối với người dân, tổ chức, doanh nghiệp. Thông qua kết quả đo lường sự hài lòng của người dân, tổ chức đối với sự phục vụ của cơ quan hành chính nhà nước, các cơ quan này sẽ nhận biết các yêu cầu, mong muốn của người dân, tổ chức, từ đó có giải pháp nâng cao chất lượng phục vụ và cung ứng dịch vụ cho người dân, tổ chức.

2. Vai trò, trách nhiệm của Bộ Nội vụ trong xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu lực, hiệu quả

Trong xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu lực, hiệu quả, Bộ Nội vụ có vai trò, trách nhiệm trong cả năm yêu cầu nêu trên. Tuy nhiên, nổi bật nhất là qua ba vai trò sau đây:

Một là, xây dựng hệ thống hành chính nhà nước từ Trung ương đến địa phương.

Trong xây dựng và hoàn thiện tổ chức bộ máy của nền hành chính quốc gia theo hướng tinh gọn, hiệu lực, hiệu quả, Bộ Nội vụ có vai trò chủ trì và phối hợp với các cơ quan liên quan nghiên cứu đổi mới - hoàn thiện chức năng, nhiệm vụ của nền hành chính (cả hệ thống và từng cấp, từng ngành, từng lĩnh vực) theo các nguyên tắc nhà nước pháp quyền, “kiến tạo phát triển”, “quản trị phát triển”; trên cơ sở đó nghiên cứu tiếp tục hoàn thiện cấu trúc tổ chức bộ máy của nền hành chính từ Trung ương xuống cơ sở theo hướng tinh gọn, khắc phục sự chồng chéo, các khâu trung gian không cần thiết. Đồng thời, gắn với việc hoàn thiện đồng bộ cơ chế vận hành của nền hành chính quốc gia đảm bảo hiệu lực và hiệu quả cao trong thực thi pháp luật, phục vụ người dân, doanh nghiệp và xã hội.

Trong xây dựng và hoàn thiện tổ chức đơn vị sự nghiệp công lập, Bộ Nội vụ có vai trò nghiên cứu, tham mưu các nội dung thể hiện rõ trách nhiệm, quyền hạn, nghĩa vụ của Nhà nước (các cơ quan, đơn vị, cán bộ, công chức, viên chức nhà nước) về mặt quản lý nhà nước, với việc chế định rõ cơ chế tự chủ phù hợp của các đơn vị sự nghiệp công lập. Hoàn thiện hệ thống các đơn vị sự nghiệp công lập theo hướng tinh gọn, có cơ cấu hợp lý, có năng lực tự chủ, quản trị tiên tiến, hoạt động hiệu lực, hiệu quả; cung ứng dịch vụ sự nghiệp công cơ bản, thiết yếu có chất lượng ngày càng cao. Đẩy mạnh việc chuyển giao quyền tự chủ, tự chịu trách nhiệm đối với các đơn vị sự nghiệp công lập.

Hai là, xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức có đủ phẩm chất, năng lực, uy tín, phục vụ Nhân dân và sự phát triển của đất nước.

Bộ Nội vụ có trách nhiệm nghiên cứu xây dựng, hoàn thiện và tổ chức thực hiện đồng bộ thể chế, cơ chế, chính sách về công tác cán bộ, công chức, viên chức trong hệ thống

hành chính nhà nước trình Chính phủ ban hành. Trong đó, thể hiện rõ tiêu chí “thực đức - thực tài”, “liêm chính”, “công bộc của dân”; kết hợp hữu cơ giữa yêu cầu tuân thủ pháp luật, kỷ cương hành chính nhà nước, với đề cao tinh thần năng động, sáng tạo, dám nghĩ, dám làm, dám chịu trách nhiệm.

Đồng thời, Bộ Nội vụ có trách nhiệm chủ trì, phối hợp với các cơ quan liên quan nghiên cứu xây dựng, trình Chính phủ và các cơ quan có thẩm quyền ban hành đồng bộ thể chế, thiết chế, cơ chế kiểm soát việc thực thi quyền lực gắn với chế tài thực thi công vụ trong hệ thống hành chính nhà nước, gắn với đẩy mạnh phòng chống tham nhũng, tiêu cực, lãng phí, mất dân chủ...; gắn với xây dựng và thực hiện đồng bộ, công khai, minh bạch cơ chế về trách nhiệm giải trình trước xã hội của các cơ quan, đơn vị nhà nước, của các cán bộ, công chức, viên chức nhà nước các cấp, nhất là những người đứng đầu, những người có liên quan trực tiếp đến các quyền và lợi ích của người dân, doanh nghiệp và xã hội.

Ba là, bảo đảm và mở rộng sự tham gia của người dân, các chủ thể ngoài nhà nước trong hoạt động của các cơ quan nhà nước.

Bộ Nội vụ cùng với các cơ quan khác trong hệ thống chính trị là những chủ thể tham gia vào quản trị quốc gia, là “đối tác phát triển” đối với các chủ thể khác trong xã hội. Giữa các chủ thể, “đối tác” thì cần thiết phải phân định rõ vai trò, trách nhiệm của các chủ thể, mà ở đây là phân định rõ vai trò, trách nhiệm của khu vực nhà nước và khu vực ngoài nhà nước, trách nhiệm của nhà nước, xã hội và thị trường trước các vấn đề phát triển.

Với tư cách là cơ quan giúp Chính phủ thống nhất quản lý nhà nước về hội, quỹ xã hội, quỹ từ thiện, tổ chức phi chính phủ trong nước, Bộ Nội vụ có vai trò, trách nhiệm nghiên cứu làm rõ bản chất kinh tế, chính trị, xã hội và cơ chế hoạt động của từng loại tổ chức trong thể chế pháp quyền, trên cơ sở đó đề xuất chế định rõ nội dung quản lý nhà nước, nội dung hoạt động theo pháp luật và theo nguyên tắc tự chủ, tự quản của từng loại tổ chức; trách nhiệm “tương hỗ” giữa Nhà nước và các tổ chức này, đồng thời cần coi trọng việc hỗ trợ, tạo thuận lợi cho sự phát triển lành mạnh, đúng hướng của tổ chức hội.

3. Các yếu tố ảnh hưởng tới thực hiện vai trò, trách nhiệm của Bộ Nội vụ trong xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu lực, hiệu quả

Thứ nhất, nhận thức về xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu lực, hiệu quả.

Sự xuất hiện của “quản trị quốc gia” là một xu thế tất yếu, đáp ứng nhu cầu phát triển khách quan của xã hội và thời đại. Đây là một phương thức mới về quản lý, điều hành xã hội. Song, sự tất yếu khách quan này cần được nhận thức và thực hiện dựa trên nền tảng cơ sở khoa học.

Về phía nhà nước: việc chuyển đổi nhận thức, tư duy và hành động từ đối tượng quản lý sang đối tác quản trị là một vấn đề mới, không dễ thực hiện bởi tư duy quản lý cũ, tình trạng quan liêu, cửa quyền, lợi ích nhóm. Vấn đề đặt ra hiện nay là cần có nhận thức mới, tư duy mới và hành động phù hợp về vị trí, vai trò chủ thể, mối quan hệ đối tác giữa Nhà nước, người dân, doanh nghiệp và tổ chức xã hội trong nền quản trị quốc gia. Sự tham gia, phối hợp của đa chủ thể, bao gồm: nhà nước, người dân, tổ chức xã hội, doanh nghiệp trong nền quản trị quốc gia là cơ sở để củng cố, nâng cao niềm tin, sự đồng thuận xã hội, thúc đẩy và bảo đảm sự ổn định, phát triển bền vững của quốc gia. Từ chức năng, hoạt động, cũng như những đóng góp của doanh nghiệp, người dân và tổ chức xã hội, cần có sự nhận thức mới, tư duy mới, cách làm mới nhằm thúc đẩy vai trò, sức mạnh của các chủ thể này đối với xã hội và trong nền quản trị quốc gia của Việt Nam⁽²⁾.

Về phía người dân và xã hội: với tư cách là người làm chủ đất nước, việc người dân và các tổ chức xã hội tham gia quản trị quốc gia cần được thực hiện liên tục cùng với sự phát triển kinh tế, xã hội. Để đảm bảo sự tham gia của người dân vào quản trị quốc gia và xã hội, cần có cơ sở pháp lý khoa học và hợp lý, hệ thống, quy tắc, trật tự được tuân thủ để đảm bảo rằng đông đảo nhân dân tham gia vào việc quản lý nhà nước và xã hội một cách có trật tự và chuẩn mực.

Thứ hai, hệ thống thể chế hành chính.

Hệ thống thể chế hành chính là căn cứ và tiền đề pháp lý cho các hoạt động quản lý, điều hành của bộ máy hành chính nhà nước, trong đó có hoạt động quản lý, điều hành

Hội thảo "Bộ Nội vụ với nhiệm vụ xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu quả" ngày 08/6/2022 tại trụ sở Bộ.

của Bộ Nội vụ. Bối cảnh phát triển mới của đất nước đặt ra những yêu cầu ngày càng cao đối với việc thực hiện sứ mệnh, mục tiêu, nhiệm vụ chính trị của Bộ Nội vụ, đòi hỏi phải tiếp tục đổi mới, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước trong các lĩnh vực thuộc phạm vi quản lý. Các nhiệm vụ của Bộ Nội vụ trong từng lĩnh vực chuyên môn trong giai đoạn mới không chỉ tăng về quy mô, khối lượng nhiệm vụ, đa dạng, phức tạp hơn về tính chất nhiệm vụ mà còn có yêu cầu cao hơn về chất lượng, kịp thời hơn và tiết kiệm hơn về các nguồn lực.

Thứ ba, yếu tố về tổ chức bộ máy, nhân lực.

Một là, yếu tố tổ chức bộ máy hành chính nhà nước. Hoạt động của các cơ quan hành chính nhà nước là quản lý hành chính nhà nước, là hoạt động chịu sự chi phối, tác động của rất nhiều yếu tố và có mối quan hệ chặt chẽ với nhau, khi một yếu tố thay đổi sẽ kéo theo các yếu tố khác thay đổi, như cơ cấu, tổ chức, chức năng của các cơ quan hành chính, đội ngũ cán bộ, công chức, chế độ công vụ... Vấn đề chủ yếu ở đây là sự phân công trong nội bộ hệ thống tổ chức, việc xác định nhiệm vụ cho các cơ quan khác nhau để tạo được sự điều hòa, phối hợp cần thiết

nhằm bảo đảm thực hiện được mục tiêu tổng thể của hệ thống các cơ quan hành chính và cả bộ máy nhà nước nói chung. Cơ cấu tổ chức hợp lý sẽ tránh được sự chồng chéo, vướng mắc, dễ dàng phối hợp, điều chỉnh công việc trong thực hiện nhiệm vụ, tiết kiệm thời gian; ngược lại sẽ làm giảm hiệu quả hoạt động. Bộ máy hành chính là một chỉnh thể, mỗi cơ quan hành chính là một bộ phận, cả bộ máy chỉ hoạt động tốt khi mỗi bộ phận vừa thực hiện tốt nhiệm vụ của mình vừa phối hợp tốt với các bộ phận khác để hoàn thành được mục tiêu chung.

Hai là, yếu tố lãnh đạo, quản lý và trách nhiệm của người đứng đầu. Nhiệm vụ chủ yếu của người lãnh đạo, quản lý là xác định đúng mục tiêu và đường lối hành động của tổ chức, xây dựng văn hóa tổ chức, động viên khích lệ nhân viên hoàn thành mục tiêu đặt ra. Sự lãnh đạo năng động và hiệu quả của người quản lý là một trong những nguyên nhân quan trọng để một tổ chức thành công. Do vậy, trong bối cảnh xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu lực, hiệu quả, tư duy, định hướng, phong cách lãnh đạo, quản lý sẽ ảnh hưởng rất nhiều tới việc thực hiện vai trò, trách nhiệm của tổ chức.

Ba là, năng lực, trách nhiệm của đội ngũ nhân lực của Bộ Nội vụ. Việc thực hiện nhiệm vụ của đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức Bộ Nội vụ có ý nghĩa quan trọng, quyết định trực tiếp hiệu lực, hiệu quả hoạt động của Bộ Nội vụ. Do vậy, vấn đề năng lực, trách nhiệm của đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức (CBCCVC) sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến thực hiện vai trò, trách nhiệm của Bộ Nội vụ. Để thực thi công vụ có hiệu quả, đòi hỏi CBCCVC của Bộ phải có đủ phẩm chất chính trị, đạo đức công vụ và kiến thức, kỹ năng cơ bản, cần thiết, nhất là các kỹ năng làm việc, đáp ứng đúng yêu cầu khung năng lực của từng vị trí việc làm trong các đơn vị, bộ phận thuộc cơ cấu bộ máy của Bộ.

Nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu lực, hiệu quả đòi hỏi hoạt động thực thi công vụ của đội ngũ CBCCVC nhà nước nói chung và CBCCVC của Bộ Nội vụ nói riêng phải đúng thẩm quyền, đúng trách nhiệm, đúng pháp luật, tôn trọng và bảo vệ lợi ích hợp pháp của Nhà nước và Nhân dân.

Thứ tư, các yêu cầu của xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, sự phát triển của cách mạng khoa học - công nghệ và hội nhập quốc tế.

Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng chỉ rõ: "Xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa trong sạch, vững mạnh, tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả, vì nhân dân phục vụ và vì sự phát triển của đất nước. Tăng cường công khai, minh bạch, trách nhiệm giải trình, kiểm soát quyền lực gắn với siết chặt kỷ luật, kỷ cương trong hoạt động của Nhà nước và của cán bộ, công chức, viên chức"⁽³⁾.

Như vậy, việc xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa đặt ra yêu cầu bộ máy nhà nước, trong đó có Bộ Nội vụ, phải tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả, phục vụ Nhân dân, trong việc thực hiện vai trò, trách nhiệm của mình phải bảo đảm tăng cường công khai, minh bạch, trách nhiệm giải trình...

Việc ứng dụng rộng rãi công nghệ hiện đại trong hoạt động quản lý nhà nước có tác động trực tiếp đến việc nâng cao năng lực, hiệu quả hoạt động của bộ máy nhà nước nói chung, bộ máy hành chính nhà nước nói riêng. Việc xây dựng chính phủ điện tử, chính phủ số, với

những công cụ, phương tiện, phương pháp hiện đại, đảm bảo tính chính xác, khách quan, nhanh nhạy, thuận tiện, nâng cao đáng kể năng suất lao động trong hoạt động quản lý nhà nước và cung ứng dịch vụ công của các cơ quan nhà nước, đặt ra sự cần thiết và cho phép, tạo điều kiện đổi mới cơ bản phương thức vận hành của bộ máy và cách thức làm việc của đội ngũ CBCCVC. Bộ Nội vụ có vai trò to lớn trong việc giúp Chính phủ thực hiện chức năng hành pháp trong lĩnh vực Nội vụ, góp phần xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, nâng cao vị thế quốc gia và xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu lực, hiệu quả. Đây cũng là nhiệm vụ cơ bản, tất yếu và riêng có của Bộ Nội vụ với vai trò là cơ quan của Chính phủ, thực hiện chức năng quản lý nhà nước ở cấp vĩ mô đối với các lĩnh vực nêu trên.

Vì có vai trò, chức năng đặc biệt trong Chính phủ và trong vận hành của toàn bộ nền hành chính, do vậy mức độ hiện đại, hiệu quả của nền quản trị quốc gia xét theo giác độ quản lý nhà nước của Bộ Nội vụ được thể hiện không chỉ ở trong hoạt động của riêng hệ thống nội vụ mà còn ở hiệu lực, hiệu quả hoạt động của toàn bộ nền hành chính - quản lý - quản trị đất nước. Trong bối cảnh nói trên, việc thực hiện vai trò, trách nhiệm của Bộ Nội vụ cần có sự thay đổi để có thể theo kịp những đòi hỏi của tình hình mới, nhằm đáp ứng yêu cầu xây dựng nền quản trị quốc gia hiện đại, hiệu lực, hiệu quả./

Ghi chú:

(1) Nguyễn Văn Thôi (2021), *Những vấn đề cơ bản về đổi mới quản trị quốc gia ở nước ta hiện nay*, <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/nguyen-cu/-/2018/824506/nhung-van-de-co-ban-ve-doi-moi-quan-tri-quoc-gia-o-nuoc-ta-hien-nay.aspx>.

(2) Đỗ Văn Quân, Trần Thị Minh Ngọc, *Quản trị quốc gia ở Việt Nam, một số vấn đề từ hướng tiếp cận xã hội học*, <https://tuyengiao.vn/nguyen-cuu/ly-luan/quan-tri-quoc-gia-o-viet-nam-mot-so-van-de-tu-huong-tiep-can-xa-hoi-hoc-140239>.

(3) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb CTQG-ST, H.2021.